

PRO MEMORIA

Ks. KRZYSZTOF BUTOWSKI SDB

WSD Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie n. Wartą

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3132-9218> * etyka70@gmail.com

WSPOMNIENIE O KS. PROF. DR. HAB. ANDRZEJU MARYNIARCZYKU SDB

Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego, redakcja czasopisma „Seminare. Poszukiwania naukowe” oraz salezjańskie środowisko naukowe chce niniejszym wspomnieniem przypomnieć i uczcić zmarłego 27 grudnia 2020 r. w Lublinie Salezjanina i Profesora, którego długoletnia działalność naukowo-dydaktyczna przysłużyła się Kościołowi, jego rodzinie zakonnej, uczelni, z którą był związany, i nauce.

1. OKRES DORASTANIA I FORMACJI SALEZJAŃSKIEJ

Andrzej Maryniarczyk przyszedł na świat 26 stycznia 1950 r. w miejscowości Witów koło Zakopanego jako trzecie z ośmiorga dzieci małżeństwa Jana i Marii Maryniarczyków (z domu Liszka). Jego ojciec był rolnikiem, a matka zajmowała się gospodarstwem domowym. Sakramentu chrztu udzielono mu 5 lutego 1950 r. w witońskiej parafii pod wezwaniem Matki Bożej Szkaplerznej; trzy lata później (czerwiec 1953 r.) parafię objęli salezjanie. Do szkoły podstawowej Andrzej uczęszczał w latach 1956-1963 w rodzinnej miejscowości. W 1963 r. trzynastoletni witowianin opuścił dom rodzinny, zdał egzamin do Zasadniczej Szkoły Zawodowej Towarzystwa Salezjańskiego w Oświęcimiu, a tym samym został przyjęty na dział stolarski tej szkoły. W 1965 r. Andrzej wstąpił do Zgromadzenia Salezjańskiego. Nowicjat odbył w Kopcu koło Częstochowy (1965-1966), kończąc go złożeniem pierwszej profesji

(16 sierpnia 1966 r.). Następnie przełożeni skierowali go do Oświęcimia, gdzie kandydaci do kapłaństwa z dwóch ówczesnych inspektorii Zgromadzenia Salezjańskiego w Polsce (północnej-warszawskiej i południowej-krakowskiej) studiowali filozofię; on jako scholastyk uzupełniał w Oświęcimiu wykształcenie z zakresu szkoły średniej (1966-1969), by móc pójść w ślady starszych kolegów i rozpocząć przygotowujące do kapłaństwa studia. Świadectwo dojrzałości uzyskał (1970) w oświęcimskim liceum im. St. Konarskiego. Filozofię studiował już w Krakowie (1970-1972), czyli po przeniesieniu studentatu filozoficznego z Oświęcimia do Krakowa i połączeniu go z tamtejszym studentatem teologicznym. Śluby wieczyste złożył 9 lipca 1972 r. w Skawie. W Krakowie odbył także studia teologiczne (1972-1976).

Przechowywane w archiwum krakowskiej inspektorii Towarzystwa Salezjańskiego akta osobowe są cennym źródłem informacji, pozwalającym poznać cechy charakteru kłeryka, a potem księdza, Andrzeja Maryniarczyka; zawierają one sporo pozytywnych opinii, które sporządzano standardowo na poszczególnych etapach jego seminaryjnej formacji. Pochodzą one jednak nie tylko od przełożonych, ale również od jego kolegów. Ci ostatni doceniali u niego sumienność, zdolności organizacyjne, inwencję, obowiązkowość i bardzo dużą docieklivość, światły umysł i pilność w studium. Jedni i drudzy zgodnie zresztą podkreślali pozytywne cechy jego osobowości. W ich oczach był on człowiekiem pogodnym, towarzyskim, chętnym do pracy, udzielającym się społecznie, obowiązkowym. Podkreślali, że jest optymistą, przejawia ducha wyrzeczenia i inicjatywy; jest wytrwały, chętnie pomaga słabszym, służy dobrą radą i życzliwością; jest bezinteresowny, potrafi dobrze współpracować w grupie; jest opanowany, trzeźwo ocenia fakty i nie znosi zakłamania. Opiniujący postrzegali go jako jednostkę upartą i wytrwałą w tym, co prowadzi do kapłaństwa.

Już w tamtym czasie dał się poznać głównie jako wyróżniający się student. „Przy swoich wielkich zdolnościach – pisano – może osiągnąć bardzo wiele”. Po latach okazało się, że nie była to opinia przesadzona. Dlatego kolejne etapy seminaryjnej formacji, przez które przechodził, przełożeni oceniali pozytywnie, bez problemów dopuszczając go do poprzedzających święcenia diakonatu i prezbiteratu posług lektoratu (27 czerwca 1973) i akolitu (19 czerwca 1974). Stopień naukowy magistra teologii uzyskał na podstawie pracy *Wartości katechetyczne systemu prewencyjnego św. Jana Bosko*, którą napisał pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Mieczysława Majewskiego SDB i obronił na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. 3 października 1975 r. z rąk Juliana Jana Groblickiego, biskupa pomocniczego archidiecezji krakowskiej, kl. Maryniarczyk przyjął święcenia diakonatu. W podaniu o dopuszczenie go do święceń kapłańskich, skierowanym do ks. dra Adama Śmigielskiego SDB, rektora Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie, pisał: „Świadomość mojej niegodności jest zbyt oczywista – jeśli jednak ośmielam się prosić o zezwolenie i udzielenie mi święceń kapłańskich, by realizować powołanie w Towarzystwie Salezjańskim, to tylko ufając głęboko w pomoc Tego, który daje człowiekowi wszystko, co posia-

da, oraz pokładając nadzieję w orędownictwie Jego Matki, która z małej góralskiej wioski tu mnie przyprowadziła” (13 kwietnia 1976). Święceń kapłańskich dk. Maryniarczykowi udzielił 22 maja 1976 r. Stanisław Smoleński, biskup pomocniczy archidiecezji krakowskiej (Maryniarczyk, *Akta osobowe*).

2. STUDIA I PRACA NAUKOWO-DYDAKTYCZNA W KATOLICKIM UNIWERSYTECIE LUBELSKIM JANA PAWŁA II

Naukowe zainteresowania i zdolności neoprezbitera przełożeni zauważali już w czasie jego studiów seminaryjnych. Po święceniach docenili je jednak praktycznie, kierując ks. Maryniarczyka do Lublina, gdzie w latach 1976-1979 pogłębiał znajomość filozofii przez specjalistyczne studia na Wydziale Filozofii KUL. W środowisku lubelskich filozofów jedną z najwybitniejszych postaci był o. prof. dr hab. Mieczysław Albert Krąpiec OP (1921-2008). Przygotowując pod jego kierunkiem doktorat, a następnie związując się z kierowaną przezeń Katedrą Metafizyki, ks. Maryniarczyk wszedł w obszar dociekań filozoficznych, charakteryzujących nurt filozofii realistycznej, rozwiniętej przez tzw. lubelską szkołę filozoficzną. Jej merytoryczny kierunek i profil wyznaczył o. Krąpiec. Do środowiska filozoficznego KUL wniósł on przekonanie o wyjątkowej roli tej właśnie filozofii, „akcentując pierwszoplanową rolę metafizyki (filozofii bytu) w kulturze i życiu. Filozofia ta, wypróbowana przez wieki w ogniu dyskusji i walk intelektualnych, była (...) zdolna nie tylko odpowiedzieć na problemy współczesne, lecz wprost konieczna, by myśl ludzka nie uległa presji subiektywizmu filozoficznego czy utopijnych ideologii i nie zerwała kontaktu poznawczego z realnie istniejącym światem” (Zdybicka 2001, 6). Rozpoczęte w 1976 r. studia ks. Maryniarczyk uwieńczył doktoratem, obronionym w 1983 r. na podstawie rozprawy *Metoda separacji a metafizyka. Związek formowania pojęcia bytu z determinacją przedmiotu metafizyki*; promotorem rozprawy był o. Krąpiec, a recenzentami ks. prof. dr hab. Stanisław Kamiński (KUL) i o. prof. dr hab. Edmund Morawiec CSsR (Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie).

Nie od razu jednak ks. Maryniarczyk na stałe związał się ze środowiskiem filozoficznym KUL. Przełożeni powierzali mu bowiem różne funkcje w zgrupowaniu. W latach 1980-1987 jako wicerektor (kierownik studiów) Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie, odpowiadał za organizację studiów. Pracę w Katedrze Metafizyki Wydziału Filozofii KUL (na stanowisku starszego asystenta) rozpoczął w 1987 r. Właściwie dopiero od tego momentu jego dociekania naukowe mogły się skupić już wyłącznie na przygotowaniu rozprawy habilitacyjnej. W 1991 r. ks. dr Maryniarczyk uzyskał stopień doktora habilitowanego w zakresie filozofii na podstawie pracy *System metafizyki. Analiza przedmiotowo-zbornego poznania*, którą następnego roku zatwierdziła Centralna Komisja Kwalifikacyjna. Jej recenzentami byli o. M. A. Krąpiec (KUL), o. E. Morawiec (ATK) i prof. dr hab. Mieczysław Gogacz (ATK). W 1995 r. ks. Maryniarczyk został mianowany na stanowisko profesora

nadzwyczajnego przy Katedrze Metafizyki. W latach 1999-2001 pełnił funkcję Kierownika Sekcji Filozofii Teoretycznej KUL. Tytuł profesora i stanowisko profesora zwyczajnego uzyskał w 2001 r.

Jego coraz liczniejsze obowiązki na uczelni z czasem stawały się coraz trudniejsze do pogodzenia między innymi z funkcją radcy inspektorialnego. Ks. prof. Maryniarczyk miał świadomość, że rolą radcy jest wspieranie przełożonego inspektorii, a z drugiej strony nieobecność na wielu ważnych spotkaniach była dla niego ciągłym wyrzutem i powodem niepokoju; pisał o tym w liście (z listopada 1999) do księdza inspektora Mariana Dziubińskiego. Prosił go o zwolnienie z funkcji radcy inspektorialnego. Podkreślał, że nie uchyla się od zaangażowania w prace rady inspektorialnej, ale fizycznie nie jest w stanie pogodzić tego obowiązku z obowiązkami, które ma w Lublinie. Później do obowiązków tych doszło żmudne i czasochłonne redagowanie *Powszechnej Encyklopedii Filozofii* (jej pierwszy tom ukazał się w roku 2000) i *Encyklopedii Filozofii Polskiej* (2011). Było to przedsięwzięcie pionierskie, któremu oddawał się z pasją i poświęceniem, ściśle współpracując z o. Krąpcem przy redagowaniu kolejnych tomów. Często tym właśnie usprawiedliwiał on (autor był tego niejednokrotnie świadkiem) spędzany poza wspólnotą czas, choć współbracia doskonale wiedzieli, że jest to czas intensywnej pracy, która przynosi wymierne owoce i dlatego nikt nie miał z tego powodu żadnych pretensji. Ilekroć wchodziło się do jego mieszkania, by coś załatwić lub skonsultować, można go było zastać przy pracy. Był on bowiem autentycznie pracowitym i zdyscyplinowanym człowiekiem. Prof. Marek Czachorowski powiedział o nim, że był człowiekiem nie do zastąpienia. Był on również człowiekiem bardzo towarzyskim. W każdą sobotę po śniadaniu współbracia gromadzili się u ks. prof. Maryniarczyka na kawie. Czasem odrywał się on na chwilę od rozmowy, by odebrać telefon; telefonującym był zazwyczaj o. Krąpiec, z którym po południu pracował przy hasłach do *Powszechnej Encyklopedii Filozofii*. Gdy więc okazało się, że również prowadzenie zajęć w seminarium w Krakowie trudno pogodzić z obowiązkami w Lublinie, prowadzone dotąd przez ks. prof. Maryniarczyka wykłady z metafizyki zaczął stopniowo przejmować jego uczeń, ks. dr Wojciech Gretka SDB.

Ks. prof. Maryniarczyk nie tylko był spadkobiercą, ale też twórczym kontynuatorem wyznaczonego przez o. Krąpca merytorycznego kierunku i profilu filozofii. W badaniach naukowych zajmował się zagadnieniami związanymi z metodologią metafizyki. Doprecyzował metodę separacji metafizycznej przez zastosowanie jej do wyodrębnienia transcendentnych właściwości bytów i metafizycznych złożań bytowych. Poglębiał zagadnienia z teorii poznania metafizycznego, np. specyfikę poznania metafizycznego (tzw. poznanie sądowe), sądy egzystencjalne i ich rolę w poznaniu realistycznym, transcendentale i pierwsze zasady metafizyczne, a także ich rolę w rozumnym poznaniu rzeczywistości, problematykę prawdy i racjonalności, analogię bytów i analogię poznania. Podejmował także wybrane zagadnienia z metafizyki, np. problem substancji i jej roli w poznaniu metafizycznym, przyczyny i skutki rugowania substancji oraz natury w filozofii nowożytnej i współczesnej, podstawy racjo-

nalności i celowości świata; opracowywał metafizyczną teorię stworzenia (*creatio ex nihilo*), wskazując na jej centralne miejsce w metafizyce egzystencjalnej. Zajmował się analizą złożeń bytowych, wskazując na ich funkcję w wyjaśnianiu natury bytów. Podjął na nowo problem przyczyn i poznania przyczynowego, i analogii. Zajmował się też zagadnieniami z zakresu filozofii prawa i antropologii filozoficznej. Badał metafizyczne podstawy filozofii prawa, natury i prawa naturalnego, statusu bytowego prawa, podstawy formowania się rozumienia człowieka jako osoby, wskazując jednocześnie zarówno na źródła transcendencji bytu ludzkiego, jak też teoretyczne i praktyczne konsekwencje. Podejmował problem jedności bytowej człowieka, czyli tzw. zagadnienie dusza–umysł–ciało, uwzględniając dyskusję na temat ontycznych podstaw płciowości; badał zastosowanie złożeń bytowych do determinacji granic eksperymentów medycznych oraz zastosowanie teorii aktu i możliwości w wyjaśnianiu aktualizacji bytu ludzkiego. Badaniom tym służyły staże i stypendia naukowe odbyte w Monachium (1984), Toronto (1993) i Leuven (1997) (Maryniarczyk 2016).

3. PUBLIKACJE, CZŁONKOSTWA, NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

Ks. prof. Andrzej Maryniarczyk był autorem ponad dwustu artykułów naukowych i popularnonaukowych, a także kilkunastu książek. Opublikował między in.: *System metafizyki. Analiza przedmiotowo-zbornego poznania*, Lublin 1991; (wraz z M. A. Krąpcem) trójjęzyczne (grecko-łacińsko-polskie) wydanie *Metafizyki Arystotelesa*, t. 1-2, Lublin 1996; *Monistyczną i dualistyczną interpretację rzeczywistości*, Lublin 2006 (wyd. 3); *Pluralistyczną interpretację rzeczywistości*, Lublin 2004 (wyd. 2); *Realistyczną interpretację rzeczywistości*, Lublin 2004 (wyd. 2); *Metafizykę w ekologii*, Lublin 1999; *Tomizm. Dlaczego?*, Lublin 2001 (wyd. 2); *Rozmowy o metafizyce* (wraz z M. A. Krąpcem), Lublin 2002; *O przyczynach, partycypacji i analogii*, Lublin 2005; *Metodę metafizyki realistycznej*, Lublin 2005; *Odkrycie wewnętrznej struktury bytu*, Lublin 2006; *Racjonalność i celowość świata osób i rzeczy*, Lublin 2007 (wyd. 2); *Człowiek wobec świata*, Lublin 2009; (z M. A. Krąpcem) *The Lublin Philosophical School*, Lublin 2010; *The Monistic and Dualistic Interpretation of Reality*, tłum. H. McDonald, Lublin 2010; *The Pluralistic Interpretation of Reality*, tłum. H. McDonald, Lublin 2011; *The Realistic Interpretation of Reality*, tłum. H. McDonald, Lublin 2015; *Metafizyka a ontologie*, Lublin 2015; *Rationality and Finality of the World of Persons and Things*, tłum. H. McDonald, Lublin 2016. Był redaktorem dziesięciotomowej *Powszechnej Encyklopedii Filozofii* i dwutomowej *Encyklopedii Filozofii Polskiej* oraz *Słownika-przewodnika filozoficznego*. Był współzałożycielem i prezesem Polskiego Towarzystwa Tomasza z Akwinu, członkiem Towarzystwa Naukowego KUL, Lubelskiego Towarzystwa Filozoficznego, Società Internazionale Tommaso d'Aquino, American Association of Catholic Philosophers, American Society of Christian Philosophers i członkiem Pontificia Academia di S. Tommaso – Roma. Jego osiągnięcia dydaktyczne, naukowe i redakcyjne były doceniane i nagradzane zarówno w ramach KUL, jak też poza

jego strukturami. Za książkę *Metafizyka w ekologii* otrzymał (2000) indywidualną Nagrodę Ministra Edukacji Narodowej; za kierowanie zespołem pracującym przy *Powszechnej Encyklopedii Filozofii* – nagrodę Rektora KUL (2004, 2008, 2009) i indywidualną nagrodę Rektora KUL za uzyskanie największej ilości punktów wśród pracowników Wydziału Filozofii KUL (2007). Przez Prezydenta RP, prof. Lecha Kaczyńskiego, został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (2010); został też odznaczony Złotym Medalem *Gloria Artis* (2017) (Maryniarczyk 2016).

ZAKOŃCZENIE

Ks. prof. dr hab. Andrzej Maryniarczyk zmarł 27 grudnia 2020 r. w Lublinie. Jak trafnie głosi tytuł poświęconej mu książki pamiątkowej (*Filozof* 2021), był on filozofem wpatrzonym w naturę i to, co boskie. To, co boskie, manifestuje się bowiem zawsze poprzez naturę rzeczy stworzonych (por. Mdr 13,1; Rz 1,19-20). Jest niezmiernie ważne, by także w filozofii wciąż przybywało kontynuatorów tej właśnie tradycji badawczej, pomagającej człowiekowi odsłonić Prawdę, która manifestuje się w stworzeniach. Wszak istnieje dziś silna presja ideologiczna, by naturę (przyrodę) uznać za dzieło ślepego przypadku, a nie dzieło boskiego rozumu, a człowieka za istotę rzekomo „znikąd” pochodzącą i ostatecznie „donikąd” zmierzającą. Kontynuowanie prowadzonych przez ks. prof. Maryniarczyka badań byłoby zatem najlepszym podziękowaniem za jego wkład w rozwój myśli humanistycznej w Polsce.

BIBLIOGRAFIA:

- Andrzej Maryniarczyk. W: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 2, 22-23. 2018. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Filozof wpatrzony w naturę i to, co boskie. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu urodzin i pracy naukowej na KUL Księdza Profesora Andrzeja Maryniarczyka SDB*, red. Tomasz Duma, Arkadiusz Gudaniec et al. 2021. Lublin: Wydawnictwo Academicon.
- Maryniarczyk Andrzej. *Akta osobowe*. Archiwum Krakowskiej Inspektorii Towarzystwa Salezjańskiego.
- Maryniarczyk Andrzej. 2016. *Biogram*. KUL (mps).
- Zdybicka Zofia J. 2001. Filozof wierny prawdzie o rzeczywistości. W: *Wierność rzeczywistości. Księga Pamiątkowa z okazji jubileuszu 50-lecia pracy naukowej na KUL O. prof. Mieczysława A. Krąpca*, red. Zofia J. Zdybicka, Andrzej Maryniarczyk et al., 5-16. Lublin: Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu.